

сенсорного досвіду (перцепції) через слово без опори на власну діяльність дитини не сприяє справжньому сенсорному розвитку, не призводить до виникнення самостійного орієнтування в оточуючому, а в ряді випадків сприяє сприйняттю й обліку в діяльності лише тих якостей і відношень, які словесно виділяються дорослим.

Аномальний розвиток проливає світло також на взаємовідношення діяльності і сприйняття. Цілком очевидно виявляється неповноцінність розвитку сприйняття у тих випадках, коли виділення якостей і відношень не ґрунтується на власній діяльності дитини. У той же час з'являється можливість висвітлити питання про вплив сприйняття на розвиток діяльності. Відсутність орієнтацій на якості й відношення об'єктів або недостатній її розвиток не дозволяє виокремити суттєві з погляду виконання цієї діяльності якості об'єкта і його відношення з іншими об'єктами. Звідси – значний розрив між розумінням функціонального призначення предметів і реальним оволодінням предметною або орудійною дією, уповільнений темп оволодіння навичками самообслуговування, велика кількість неправильно сформованих навичок у аномальних дітей дошкільного віку.

Вміщені тут результати є початковим етапом на шляху до більш ґрунтовного аналізу почуттів та спроби їх виявлення.

Знання специфіки світосприйняття людей, позбавлених можливості повноцінно чути і бачити, дає змогу повніше відчувати роль та значення зовнішніх чуттів – справжнього дару природи. Удосконалювати і розвивати їх людина мусить сама, і якою мірою вона опанує це, такою мірою перед нею відкривається світ чуттєвої насолоди, доступний лише людській істоті.

Можемо, отже, зробити висновки про теоретичну й практичну значущість одержаних результатів і про перспективи подальших досліджень. Особливо своєчасним з огляду на порушену проблему вбачаються завдання естетичної науки в тому розрізі, що саме вона мусить потлумачити філософські висновки крізь призму методичних порад дорослим, які працюють з аномальними дітьми, щодо врахування специфіки і управління процесом сенсорного виховання.

Література

1. Валлон А. Психическое развитие ребенка. М.: Просвещение, 1967.
2. Домбровская Т. Эстетическое сознание. К.: Изд-во КГУ, 1985.
3. Кант И. Критика способности суждения // Соч.: В 6 т. Т.5. – М.: 1966.
4. Канарский А. Диалектика эстетического процесса. – К.: 1979.
5. Кривцун О. Гегелевская концепция связи красоты и искусства // Искусство и действительность. – М.: 1973.
6. Кьеркегор С. Эстетические и этические начала в развитие личности // Северный вестник. – 1885. – №№ 1,2-4.

7. Литературные манифесты французских реалистов. – Л.: 1935.
8. Павлов И.П. Избранные произведения. – М.: Изд-во АН СССР, 1949.
9. Панченко В. Структура эстетичної свідомості // Естетика. – К.: 1997.
10. Рибо Т. Психология чувств. – СПб: Изд-во. Павленкова Ф., 1898.
11. Штерн В. Психология раннего детства до шестилетнего возраста. – Пг.: 26-я гостипография, 1922.
12. Хессерман Э. Потенциальные возможности психического развития нормального и аномального ребенка: Оценка интеллектуального сенсорного и эмоционального развития. – М.: Просвещение, 1964.
13. Эльконин Д. Детская психология. М.: Учпедгиз, 1960.

ФЕНОМЕН УМБЕРТО ЕКО: СКЛАДОВІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ МОЗАЇКИ

Сабадаш Ю.С., к.ф.н., доцент кафедри філософії Приазовського державного технічного університету

У статті розглядаються різні грані у творчості найвідомішого італійського вченого, філософа, семіотика, медієвіста та письменника, почесного доктора багатьох іноземних університетів – професора Умберто Еко.

Феномен Умберто Еко (1932 р.н., м. Турин) полягає в тому, що він не лише один з найвидатніших письменників сучасної Італії, але й визнаний вчений – філософ, історик, медієвіст, семіотик, спеціаліст з масової культури, мистецтвознавець-структураліст. Закінчивши Туринський університет, працює на телебаченні, є оглядачем в одній з найбільших газет Італії “Експрес” (L’Espresso), а також викладає естетику та теорію архітектури в університетах Туріна, Мілана, Флоренції. У.Еко почесний доктор низки іноземних університетів. Широка популярність прийшла до італійця після появи його праць з історії Середньовіччя, а також після оприлюднення його наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та семіотики. Мешкаючи тепер у Мілані, У.Еко продовжує плідну літературну й науково-викладацьку роботу.

В Україні цей непересічний філософ і громадський діяч став відомий насамперед своєю художньою творчістю (як письменник *par excellence*), а не як науковець. Пояснення цьому досить просте – літературні твори У.Еко були перекладені й опубліковані в нашій країні раніше, ніж це відбулося з його академічними текстами. Увагу українського

інтелектуального загалу він привернув як оригінальний романіст-історик, тоді як в західних країнах "феномен Еко" створили його наукові праці, і лише значно пізніше прийшло визнання його літературного таланту.

Проза Еко – це сполучення складної семіотичної гри, що ґрунтується на багатозначності та історичній мінливості ключових понять людського досвіду, на актуальній етичній проблематиці, зокрема, на дослідженні витоків фанатизму, нігілізму, підозрілості, насильства, компромісу тощо. Характерною рисою творчості Еко є динамічність сюжетів, побудованих на перетині історичних і сучасних реалій, які наближаються до детективу ("Ім'я Розі", 1980, роман з історії бенедиктинського монастиря XIV ст.), тріллера ("Маятник Фуко", 1988, роман про сучасних дослідників історії лицарського ордену тамплієрів) або й до оманливо простої оповіді про долю молодого чоловіка XVII ст. ("Острів напередодні", 1995, роман в якому автор звертається до "вічних" питань: що є Життя, що є Смерть, що є Кохання).

Перу Умберто Еко також належить значна кількість наукових праць з історії культури Середньовіччя, проблем художньої творчості та семіотики: "Естетична проблематика у Фоми Аквінського" (1956), "Поетика Джойса" (1966), "Трактат із загальної семантики" (1975), "Семіотика і філософія мови" (1984). Збірка есе "Мандрівка в гіперреальність" (1986), а також "Шість прогулянок у літературних лісах" (1994). Ці, як відомо, шість лекцій, прочитаних Еко в Гарвардському університеті, розглядають проблеми взаємин між літературою і реальністю, між автором і текстом, аналізують місце і роль фабули, сюжету та дискурсу в художньому творі. Досить оригінальним є твір Еко "Як написати дипломну роботу" (1999). Це не лише посібник для дипломників, але й автобіографія в широкому розумінні, і той факт, що Еко вдалося сумістити ці дві речі, багато про що говорить. У цій книзі він зауважує, що після того, як дипломник узгодив тему і план своєї роботи з науковим керівником, він якимось чином починає працювати на все людство. Якою б вузькою чи маргіальною не була його тема, він ставить перед собою завдання провести повне дослідження. "П'ять есе на теми етики" (1997) охоплюють винятково актуальні проблеми: що атеїсткові замінює Бога; які психологічні результати останньої світової війни; чим пояснити живучість фашизму; яке місце посідає преса в сьогоденні; чи є виправдання фашизму. Тобто мова йде про проблеми, небайдужі для всього людства.

На сьогодні професор Еко - це практикуючий католик і світський інтелектуал, автор і видавець, письменник і перекладач, журналіст і автор телепрограм, мандрівник і провінціал, структураліст і антиструктураліст, мораліст і гуморист, - нерідко деталі цієї мозаїки Еко обертаються протилежними боками. Його можна зустріти в антикварній бібліотеці в пошуках однієї з найрідкісніших книг Атанасіуса Кірхера (Athanasius

Kircher), якої ще нема в його елітарній колекції стародавніх книг, або побачити на демонстрації, або за круглим столом літературних ігор, що проходить у Мілані, де він зустрічається з французькими та американськими філософами, зокрема з Дугласом Хофштатером (Douglas Hofstadter). І це зовсім не інтелектуальне манірицтво: почуватися як риба у воді в найрізноманітніших культурних ситуаціях для Умберто Еко вже давно стало звичкою.

Починаючи від дебюту в 50-х роках, Еко став інтелектуалом-мозаїкою, жодна деталь якої, жодна характеристика не визначає його сама по собі. Його "стрибки" від найвитонченіших культурних досліджень до повсякденного життя в деяких випадках увійшли у приказки: від Середньовіччя до Ріти Равон (Rita Ravone), від Майка Бонджорно (Mike Bongiorno) до Джеймса Джойса (James Joyce), і зовсім свіже – від інформатики до бібліофілії.

Звісно, деякі деталі "Еко-мозаїки" превалюють над іншими, проте з ім'ям Умберто Еко передусім асоціюється семіотика, яка вивчає способи комунікації та функціонування знаків. З низки причин наприкінці 50-х років Еко опинився в ситуації, яка допомогла йому зрозуміти, що в італійському контексті бракує аналітичних інструментів для оцінки соціальних і культурних результатів неминучого економічного буму. Завдяки роботі в найрізноманітніших іпостасях У.Еко почав запроваджувати те, чого в Італії раніше не було: перші зачатки структуралізму і основи нової науки – семіотики, аж до того, доки не поставив проблему значення комунікації в центр дискусії кінця XX століття.

Сьогодні ж Умберто Еко уважно слідкує за симптомами приходу нової інформаційної епохи. Комп'ютерна тематика постійно аналізується в його спеціальних дослідженнях, статтях, лекціях, інтерв'ю. Але, певна річ, погляд Еко на такі проблеми досить оригінальний і майже завжди несподіваний. Нічого дивного в цьому немає, адже для семіолога в цьому світі не існує нічого, окрім знаків та знакових комплексів (текстів), які вимагають прочитання, інтерпретації та зрозуміння.

Вісім років тому в італійському інформаційному тижневику "Espresso" (30 вересня 1994) з'явився цікавий матеріал за підписом Умберто Еко. Текст був надрукований практично на вістрі розпалу так званої "війни платформ" – передусім ідеології IBM PC-compatible і Macintosh, котра довго й жваво обговорювалася у пресі. Досвідчене око філософа-семіолога зуміло розгледіти в цій "війні" щось більше, ніж просто прояви гострої конкурентної боротьби. Уже сам факт, що ця боротьба заінтригувала широкий загал, був цілком симптоматичним. А дослідження специфіки функціонування каналів комунікації в постсучасному суспільстві і тої неоміфології, що цими каналами

транслюється, завжди було своєрідним “пробним каменем” для семіології культури.

У семіології є одне неухильне правило: знак читається (інтерпретується) тільки іншим знаком, текст читається тільки іншим текстом. У протистоянні, яке ми аналізуємо, безумовно, було що “читати” – хоча б уже те, як позиціонувалися обидві платформи на ринку та як це відбивалось у свідомості користувачів, причому як реальних, так і потенційних. Це і був із семіотичної точки зору текст-об’єкт. Оригінальність У.Еко до його прочитання полягала в тому, що як мета-текст він у своїх міркуваннях залучає типологічні особливості різних гілок західного християнства: католицизму і протестантизму. І ось якими спостереженнями поділився Еко. МАС, стверджує він, – це католицька система, позаяк оснащена “розкішними іконками” і кожному обіцяє Царство небесне (або, принаймні, його аналог – “момент, коли ваш документ вийде на світ божий з принтера”) через серію досить простих дій. Вона (система) носить яскраво виражений контр-реформістський характер; дуже просякнута “духом наук” єзуїтів; життєрадісна, дружня, примирлива.

На відміну від Macintosh, У.Еко вважає ідеологію IBM PC-compatible (в її DOS – реалізації) протестантською і, навіть, конкретно кальвіністською. Вона вимагає нелегких персональних рішень, припускаючи вільну інтерпретацію “Священного писання”, нав’язуючи користувачеві витончену герменевтику та вважає що спасіння приготовлене не для всіх. Аби система працювала, треба вміти самому інтерпретувати програму. Користувач опиняється немов би один на один зі “своїм” Богом, замкненим у колі власної самотності.

Перехід від DOS-універсума до Windows Еко змальовує як прийняття схизми англіканства, як “пишні церемонії в соборі, але можливість негайно повернутись у DOS і ввести фундаментальні зміни, необхідні для прийняття несподіваних рішень” [5,21]. Це, на його думку, безумовний крок у бік толерантності Macintosh. Проте Еко, вочевидь, не полюбляє Windows, ставлячи власну інтерпретацію в ще жорсткіший та несподіваний контекст: “Врешті решт, рукопокладати в отці почали тепер і жінок, і геїв” [5,22].

З вищенаведеного можна було б зробити висновок, що симпатії Еко цілковито на боці Macintosh. Однак не був би він семіотиком, якби не мав установки на “викриття” міфології сучасного суспільства, і робить він це адекватними символічними засобами. Само собою, говорить Умберто Еко, “католицизм і протестантизм двох операційних систем не має жодного відношення до культурної та релігійної позиції їхніх користувачів. Але хіба не машинна мова визначає від самого започаткування долю обох операційних систем чи, якщо хочете, середовищ?” [5,22].

З моменту виходу статті У.Еко минуло чимало часу. Багато чого змінилось (нові релізи Windows 98 та Windows XP, безперечно, зробили її

католицизмом часів Тридентського собору, разом з МАСами; роль протестантизму перейшла до рук Linux, але опозиція залишається в силі). Війна платформ та /або/ “культур” (“нова тіньова релігійна війна”, в термінології Еко) не стала менш жорстокою, і те, що світ вона змінює дорічними чином, – цілковита правда.

Одна з лекцій професора У.Еко присвячена саме питанням пріоритету книги й комп’ютера (“Книги та гіпертексти”). Тут У.Еко полемізує з приводу витіснення CD-ROMом книг. Подібна перспектива – це реальність чи наукова фантастика? І доводить, що і надалі книга залишиться необхідною.

Засоби масової інформації поділяють ідею про перетворення нашої цивілізації в цивілізацію, орієнтовану на зорові образи (image-oriented civilization), а це призводить до занепаду писемності. Безумовно, комп’ютер – це пристрій для відтворення образів, бо навіть інструкції на комп’ютері даються у вигляді малюнків. Але комп’ютери народжувались як знаряддя писемності. Екраном пробігають слова і рядки, а користувач зчитує їх. “Завдяки комп’ютерам нове покоління дітей навчилось читати з неуявимою швидкістю. І тепер професор університету читає повільніше, ніж тінейджер,” – слушно зауважує У.Еко. [3,8]. Для того, щоб працювати на своїх комп’ютерах, молодь повинна вміти дуже швидко набирати слова і цифри, складати алгоритми та знати логічні процедури. Комп’ютерний дисплей – це ідеалізоване вікно, через яке ми “читасмо” світ, явлений нам у словах і поділених на сторінки. Якщо правда те, що в наші часи візуальна комунікація бере верх над писемною, то “проблема не у протиставленні цих видів комунікацій, а в їхньому вдосконаленні” [3, 9]. Так, У.Еко наводить приклад, що словами можна сказати, що єдиного не має, але намалювати цього не можна, бо якщо його намалювати, то ось він і є. До того ж, як зрозуміти намальоване “а єдиного чи the єдиного, тобто якийсь конкретний чи єдиноріг взагалі”.

Безумовно, гіпертекст робить непотрібними словники і довідники – кілька дисків можуть вмістити всю “Британку”, даючи при цьому можливість перехресних посилань. Крім того, гіпертексти мають відкриту структуру – можна скільки завгодно разів видозмінювати їх. Читач може сам вибирати послідовність подій і створювати власний сюжет, “сам вирішувати, чи вбивцею буде дворечий чи хтось інший”. Але є різниця між діяльністю зі створення тексту та існуванням уже породженого тексту. Так, У.Еко наводить приклад нашого підходу до творів Бетховена (вже існуючих, готових) і jam-session в Новому Орлеані (вільна джазова імпровізація, що відбувається на наших очах). Ми рухаємось до суспільства з високим рівнем свободи, в ньому вільна творчість буде співіснувати з інтерпретацією текстів. Не слід піднімати одну річ іншою – “давайте будемо мати і те й інше”, – говорить У.Еко.

Читати інформацію з дисплея – це зовсім не те, що читати книгу. “Коли я просиджу годин 12 за комп’ютером, – говорить Еко, – мої очі просто лізуть уже на лоба, і я відчуваю велику потребу завалитися в улюблене крісло і взяти газету” [3, 8]. Комп’ютери розповсюджують нові форми письменності, але не здатні задовольнити ті індивідуальні потреби, котрі вони самі ж і стимулюють. До того ж книги живуть значно довше та й надійніші вони від електронних записів, для них не страшні електромагнітні поля та короткі замикання. Для повсякденного користування книга, як і раніше, найдешевший і найзручніший спосіб передачі відомостей.

Сьогодні Умберто Еко продовжує брати активну участь у побудові нового інформаційного суспільства, все більше концентруючи свою увагу аналітика на тих соціокультурних та політичних наслідках, які можуть таїти в собі найновіші технології. Головні з них дві: *своєрідна комп’ютерно-мережна самотність, що може вести до непередбачуваних соціально-психологічних наслідків, та проблема відчуження основної маси населення від користування глобальними інформаційними ресурсами*. Остання залишається актуальною навіть на розвиненому Заході, а що вже казати про бідні країни.

Так, у інтерв’ю журналові “Wired” з Лі Маршалом (1997) Умберто Еко констатує, маючи на увазі, насамперед, свою рідну Італію, що “класні модеми, лінії ISDN, “продвинуте залізо” перебувають поза доступністю широких мас, тим більше що комп’ютерну базу доводиться оновлювати кожні півроку” [2, 34]. У.Еко попереджає, що існує великий ризик опинитися в умовному “1984-му році”, де місце оруелівських пролів займуть пасивні, телезалежні маси, які навіть не будуть знати, що є такий новий інструмент, як Інтернет, і не будуть вміти ним користуватися у своїх інтересах. А над пасивною масою надбудується ціла піраміда різноманітних користувачів, починаючи від конторських службовців, диспетчерів і так далі й закінчуючи своєрідною номенклатурою, що складається з хуліганів-хакерів та чиновників високого рангу. Піраміда матиме головну перевагу – знання, що дозволить їй контролювати геть усе.

І Умберто Еко, не чекаючи такого повороту подій, вже зараз вживає найрішучіших кроків щодо конкретної зміни суспільства, в якому ми всі живемо. З кінця 1997 року він почав реалізацію свого проекту під назвою “Мультимедійна Аркада”. Перша особливість проекту та, що він повністю фінансується муніципальною владою його рідного міста. Так, за чисто символічну платню будь-який мешканець міста може мати доступ до Мережі, відправити повідомлення електронною поштою, познайомитись з новим “софтом” або просто відпочити в кібер-кафе. “Мультимедійна Аркада” – це цілий комплекс, до якого входить публічна мультимедійна бібліотека, комп’ютерний центр, вхід до Інтернету, а також 50 терміналів, об’єднаних у мережу з високою швидкістю обміну інформацією. Центр

обслуговується штатом викладачів, техніків та бібліотекарів. Умберто Еко переконаний, що якщо Всесвітнє Павутиння – це невід’ємне право кожної людини, то доступ до нього має гарантуватися всім громадянам міста і не передаватися під владу ринкової стихії. Еко вважає, що цей Болонезький експеримент може розвинути з часом до загальнонаціональних масштабів, а можливо, й всесвітніх масштабів розповсюдження публічних бібліотек високої технології. Звернімо увагу: автор ідеї – людина, в якій жива старомодна європейська гуманістична віра в бібліотеку як модель справедливого суспільства та духовного відродження, людина, яка колись проголосила, що “бібліотеки можуть замінити вакансію Бога”.

Одне з головних завдань “Аркади” – витягти людей з їхніх домівок, розімкнути світ персональних турбот та фобій і навіть “кинути їх одне одному в обійми”. У. Еко також стверджує, що “Мультимедійна Аркада” докорінним чином відрізняється від “англосаксонських” кібер-кафе, влаштованих на кшталт піп-шоу, куди приходять тішити свою самотність у товаристві.

На жаль, на сьогоднішній день між континентами існує немов би “розрив по лінії ентузіазму”. Більшість американців погодяться з тим, що модем – місце входження в нову фазу цивілізації, європейці ж вбачають у комп’ютері предмет домашнього вжитку. У.Еко говорить, що триумф американської культури й американського способу кіно-та телевізійництва не матиме повторення з Інтернетом. Рік-два тому сайти не англійською мовою можна було полічити на пальцях. А тепер у Всесвітньому Павутинні раз по раз наражаєшся на норвезькі, польські, литовські та інші сайти. І це таїть у собі цікаві наслідки. Американці, звичайно, виявивши потрібну інформацію незнайомою мовою, не кинуться вчити норвезьку чи литовську мови, але замисляться. Почнуть розмірковувати про необхідність пізнання інших культур, інших точок зору. Це один з парадоксів антимоніполістської природи Мережі: *контролювати технологію – не означає контролювати інформаційні потоки*.

Судячи з активного обговорення у пресі й Інтернеті, проект вдався і живе, гарантом чого, звичайно, є сам Умберто Еко – культова особистість європейської культури ХХ сторіччя.

Еко-інтелектуал вважає, що ідеї мають соціальну функцію. Окрім того він – оповідач, який думає, що ідеї складають частину історії, а також історій, котрі ми розповідаємо, щоб навчитися жити у світі. Інколи закінчені історії виявляються правдивішими від самої правди. Але й іронізм, і бібліофілія, і “гра” словами разом з усіма іншими деталями “Еко-мозаїки”, складаються довкола проблеми передачі знань.

Коли на одній з прес-конференцій у Еко запитали, хто, на його думку, є інтелектуалом, він відповів, що “ця функція полягає в тому, щоб критично виявляти те, що здається посилим наближенням до уявлення

про істину, - і здійснюватись ця функція може ким завгодно..."[4,16]. Тобто якщо ви себе таким вважаєте, то цілком зрозуміло, що маєте робити. Для У.Еко філософ – це завжди діяльна людина. Почесний доктор багатьох іноземних університетів, знаменитий в першу чергу своїми науковими працями з медієвістики, історії культури і семіотики, він до того ж, займає активну громадянську позицію і, регулярно виступаючи в періодичній пресі, зробився своєрідним "моральним барометром" для італійського суспільства.

Література

1. Бартендзагі С. (STEFANO BARTEZZAGHI). 3 Днем народження, професор! // La Repubblica, Італія. – 4 січня 2002 р.
2. Маршал Л і Еко У. Под Сетью (інтерв'ю) // Искусство кино. – 1997. - №9.
3. Эко У. Книги и гипертекст (Запись лекции, прочитанной Умберто Эко в МГУ 20 мая 1998 года) // Пер. Е.Костюкович. – М.: 1998.
4. Эко У. Пять эссе на темы этики. – СПб.: 1998.
5. Umberto Eco. La bustina di Minerva. – Bompiani: 2000.

ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕКА В ФИЛОСОФИИ ЭПОХИ ВОЗРОЖДЕНИЯ И ПРОСВЕЩЕНИЯ

Саржан С.Э., канд.истор.наук,
доцент кафедры украиноведения ДонГУЭТ

В статье анализируются взгляды ведущих гуманистов и просветителей, рассматривающих роль человека в обществе, формирование его внутреннего мира. Особое внимание уделено факторам, способствующим возникновению нового взгляда на человека.

Уже в самые древние времена появляется взгляд на человека как на особое существо в мире, концентрирующее в себе всю специфику мира в целом, человека видели богоподобным и богоравным. Мыслители древности, выделив особый характер существования человека в мире, обратили внимание на его двойственность: тело и дух человека должны находиться в гармонии (античность); дух должен преобладать над телом (христианство).

В средневековье центральной была идея Бога - Бога-создателя, Бога-судьи, Бога-носителя справедливости, и все, чем было заполнено сознание и обывателя, и ученого, было в различной форме связано с религиозным началом. Любовь толковалась лишь как любовь к Богу и как его

всеобъемлющая и всепрощающая любовь к людям. Любовь земная выглядела не иначе, как греховным помыслом. Познанию представало только Священное писание, а ученостью считалось точное воспроизведение и толкование священных текстов и умение постигать величие Бога в общих понятиях. Человек для средневекового менталитета - лишь тварь, то есть сотворенное, вторичное, а также раб, должный почитать Всевышнего. Но, как ни странно это покажется, именно в средневековье вызревали элементы нового понимания мира и особенно нового отношения к человеку.

Мыслитель средневековья Франциск Ассизский сделал основанием религии и веры любовь. И хотя для него это слишком абстрактное чувство, обращенное, как упоминалось, к божественному началу, одухотворенное и возвышенное, хотя оно не несет в себе никаких страстей, но идея уже сформулирована, слово прозвучало.

Другой мыслитель средневековья Фома Аквинский (1225/26 - 1274), рассуждая о путях и способах познания мира, замечает, что человек может познавать неповторимость вещей реального мира чувственным образом. И, хотя другие его размышления все же уводят познание общего в мире к божественной воле, начало поиску роли и значимости человека и его чувственности было положено.

Конечно, это еще далекие предвестники ренессансного взгляда на человека, и только в эпоху Возрождения они обретут свою полноту и определенность.

Кроме религиозных философов, свою роль в становлении гуманизма сыграло и появление куртуазии, придавшей чувственности (а значит, и внутреннему миру) всеобъемлющую значимость в жизни человека. Й.Хейзинга пишет: "Именно из чувственной любви проистекало благородное служение даме, не притязающее на осуществление своих желаний... Элемент духовности приобретает все большее значение в лирике; в конечном счете следствие любви — состояние священного знания и благочестия [9].

Не последнее место в возникновении нового взгляда на человека имело возникновение университетов, постепенное движение к экспериментальной науке, которая уже более твердо стоит на земле, не столь пристрастно обращена к небу; науке, которой мало словесных построений, поскольку нужна чувственная предметность реального мира. В этой науке человек может быть кем угодно, но он уже не раб, более того, в период высокого Возрождения он оказывается подобен Богу в своей творческой способности делать то, чего до него не было в мире. Поскольку же человек Ренессанса - это, как уже было сказано, человек, активно действующий в мире, то особое место занимает новая этика, рассматривающая вопросы земного предназначения человека, обосновывающая новое понимание его индивидуальной и социальной ценности.

Сабодан Ю.С.
1 87

и 73

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ
ДОНЕЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ЭКОНОМИКИ И ТОРГОВЛИ им. М. ТУГАН-БАРАНОВСКОГО

Интеллект.

Личность.

Цивилизация

Материалы II Международной научной конференции
Том I

г. Донецк
22-23 мая 2003 г.

Маріупольський
державний університет
АБОРЕМЕНТ наукової
та художньої літератури
м. Маріуполь

Донецк - 2003
Маріупольський
державний університет
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
м. Маріуполь

Интеллект. Личность. Цивилизация: Материалы II Международной научной конференции. Том 1 (Донецк, 22-23 мая 2003 г.) / Донецкий государственный университет экономики и торговли им. М.Туган-Барановского. – Донецк: 2003. – 288 с.

21-00

Материалы конференции посвящены анализу противоречий, порождаемых цивилизацией, онтологическому статусу человека в мире, трудностям, возникающим в процессе мировоззренческого поиска, характеру смысловых проблем, порожденных современным этапом развития украинского общества. Рассмотрены различные аспекты противостояния личности и социума, перспективы и трудности, возникающие при выборе социальной модели развития современного общества.

Для научных работников, преподавателей и аспирантов. Могут быть использованы в преподавании социально-гуманитарных дисциплин.

Матеріали конференції присвячені аналізу протиріч, породжуваних цивілізацією, онтологічному статусу людини у світі, труднощам, що виникають у процесі світоглядного пошуку, характеру сенсових проблем, породжених сучасним етапом розвитку українського суспільства. Розглянуто різні аспекти протистояння особистості і соціуму, перспективи і труднощі, що виникають при виборі соціальної моделі розвитку сучасного суспільства.

Для науковців, викладачів та аспірантів. Можуть бути використані у викладанні соціально-гуманітарних дисциплін.

Редакционная коллегия: академик АЭН Украины Шубин А.А. (главный редактор), член-кор. АЭН Украины Садеков А.А. (зам.главного редактора), докт.филос.наук проф. Яли И.А., (ответственный редактор), докт.филос.наук проф. Никитин Л.М., докт.филос.наук проф. Гребенько Г.В., докт.филос.наук проф. Нечитайло В.Н., докт.филос.наук проф. Попов В.Г., докт.филос.наук проф. Сухарцева В.К., ст.преп. каф.филос.наук ДонГУЭТ Борисова З.А. (отв. секретарь), Шелудько О.І (редактор).